НАРОДНИ БРОЈ 34.

„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку, уторком на ко табака.

Цена је за Аустро-Угарску:
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
на четврт године . . . . . 8 ф. 50 н.

За Србију:
на четврт год. 8 дин., на по год. 16 дин.

Народни бројеви од петка, нарочито за шире народне кругове уређени, могу засебно да се претплате, а цена им је:
на 1 месец . . . . . 25 нов.
на четврт године . . . . . 75 нов.

ЗАСТАВА.

За ОГЛАСЕ плаћа се по 6 новч. од сваке врсте сваких ситних слова; за жиг се плаћа по 30 нов. сваки пут.
За „Приповлано“ плаћа се 20 нов. од врсте.

ДОПИСИ шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ.“

Уредништво и администрација „Заставе“ налази се у кући г. Јов. Т. Чавића, на пијаци.

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 нов.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

БРОЈ 132. У НОВОМ САДУ У ПЕТАК 27. АВГУСТА 1899. ГОДИНА XXXIV.

Господину Дру Владану Ђорђевићу,

председнику министарства

Београд.

У последње време извесни српски листови који излазе у Београду, а који црпе своје информације из званичних владиних кругова, опровргавали су вести, које су биле распрострте по листовима европске штампе, — о терору, безакоњу и нечовечном поступању са људима који су од 24. јуна о. г. па овамо по разним кривицама политичке природе позатворени, и трудили се да увере јавно мнење како у Србији у сваком погледу влада: „ред,“ „законитост“ и „правда.“

Дозволите госп. председниче, да Вам овим путем изнесем једну сцену, која се одиграла самном у престоници, а која може послужити као верна илустрација данашњег жалосног стања у Краљевини Србији.

Ево у чему је ствар.

Ја сам 2. августа о. г. у једном друштву изазван од једног члана тога друштва рекао: „У Србији има још радикала — а и ја сам радикал“. За ових десет речи старешина кварта савамалског казнио ме је са 15 дана затвора и прогонством из Србије.

8. августа у вече спроведен сам у управу града Београда, да ову казну издржим. Затворише ме у приличну апсану, у којој је било још неколико политичких криваца. Ту сам провео до 9. августа до 4 сахата после подне. Не знам из кога узрока упутише ме са жандармом и актом у кварт савамалски. Старешина кварта саопштио ми је, да у управи нема за мене места и да ћу морати издржати затвор у кварту, па нареди апсанџији, да ме води у затвор.

Апсанџија ме одведе у двориште и до самих нужника (3) отвори једна врата а ја се нађох у јазбини пуној најпроблематичнијих особа, скитница и мангупа. Ова јазбина дугачка је око 4 метра. При улазу широка је $1^1/_2$ метар, па се постепено узи, тако, да свршава са ширином од 20 cm. Чим сам ступио у овај простор, одмах сам се уверио да се не налазим у апсани него у неком нужнику. Ова јазбина, пре доласка кварта у ону кућу била је нужник, а и сада се на врху налази отвор у који се врши нужда, и који је каналом (који пролази испод патоса) везан са она 3 нужника која се налазе при улазу у ову апсану. Неописан смрад, који допире из она 3 нужника, смрад који се шири из отвора и смрад који избија из канала кроз цигље, тако је јак и загушљив, да сам после $^1/_2$ сата пао у несвест. Влага од мокраће која је чак и плафоне обухватила, помешана са смрадом тако је утицала на мој и онако слаб организам, да сам очајавао и мислио да ћу изгубити свест.

Мучио сам се 7 пуних дана а 8 ми дан осетио сам болове у грудима и пљувао крв. Од пацова, мишева и другога гада (бува, стеница, вашију) 10 пуних ноћи нисам склопио ока. Моје боравиште за ових 10 дана било је у једном буџаку оног нужника. За време ових 10 дана прошло је кроз овај затвор 70—80 особа друштвеног олоша, скитница, мангуна, коцкара, пијаница и т. д. који су махом ноћу гомилама пијани доведени па сутра или прекосутра спроведени доле или прогнани. Једне ноћи било је у овом малом влажном и смрдљивом затвору 14 особа. Жандари и писари кварта савамалског рекоше ми: „У овом нужнику ни најгори београдски мангуп није издржавао затвор.“

Од првога дана, када сам затворен у оне влажне зидове, молио сам да ме пусте пред члана. Тек осмога дана приметио је сам апсанџија да сам болестан и јавио је то члану. Упутише ме у управу г. Др. Стејићу, — и опет ме вратише у нужник. Тек на велико заузимање управе I. краљ. срп. повл. брод. друштва преместише ме из оног привременог нужника у бивши нужник на првом спрату, где сам био затворен. Овде сам провео 5 дана, а по том сам јуче протеран у Земун.

Господине председниче!

Да ли је Вама познато, да овакe злочине чини ваша полиција усред Београда, и да познати зликовац Скендеровић члан кварта савамалскога чини на Ваш рачун овако разбојничка дела.

Заузимао сам видан положај у престоници Србије. Пуних 6 година ја сам шеф књиговодства I. краљ. срп. повл. бродарског друштва. Мој рад и владање познато је целој Србији, а какав је он, сведочи и та околност, што се управа срп. брод. друштва заузела, да ме спасе од ове несреће. Дошао сам у Србију са много одушевљења, служио сам поштено и савесно овој корисној српској установи, а као што видите, моја каријера у Србији свршава на овај начин, мене прогоне из Србије болесна, у цео мој организам увукла се влага и немла нужника — апсане кварта савамалског.

Господине председниче!

— Је ли то „српски Пијемонт“? — — Је ли то „модерна Србија“? — — Је ли то „законитост“ и „правда“ којом хоћете да обманете јавно европско мишљење?

Будимпешта, 24. августа 1899.

Радивоје Глумац,
шеф књиговодства I. краљ. срп. повл. брод. друштва.

Огледало нашег пропадања.

Ових дана отворена је изложба пољске привреде у Сегедину. Искупила се господа са свију страна наше простране државе. Варош је била богато искићена. Свечани говори подизали су до неба хвалу наше благословене земљорадничке Угарске. Ласкало се и с десна и с лева. А топови су громовито грували и разносили славу пресретног Алфелда. . .

Изложено је све што је најбоље. Грофови, баруни и спахије надметали су се, ко ће боље доказати, да је Угарска богата земља. Кукуруз је изведен у разним сортама, да му се морао чудити и дивити; коња има чисте и помешане крви, да би их виле могле узјахати, а дуван је жут као дукат, да му ни Турчин не би замерио. . .

И кад се све то види и разгледа, ко може рећи, да ми не напредујемо, да код нас не цвета благостање, да у Угарској не тече мед и млеко?

„Земља иде доследним корацима данашње пољопривредне политике поуздано на сусрет великом земљорадничком полету“ — рекао је један велики господин. Рекао је то, кад је разгледао сегединску изложбу. Рекао је, јер је он видео изложено све само одабрано, лепо, однеговано, прво.

Изложба је добра установа. Ту се такмачи јавно, ко уме што боље и корисније да произведе. Али су изложбе уједно и верна чеда свога доба. Ко има, тај и излаже. Сећамо се као кроз сан, да су још пре две-три десетине година излагали на изложбама своје производе и сиромашнији наши ратари. А данас? Они су на изложбама беле вране. Него излажу богатији људи, највише спахије. Како је ратар застао с имањем и почео продавати богатијем од себе, тако је и престао мислити о том, да изводи све што је боље; нема средстава да набави боље семе, нити да проводи све што је корисније и савршеније, јер то све стаје новаца. Он тавори с дана на дан, а бољи и кориснији рад не пада му на памет, јер је о том мислио само онда, кад није имао великих брига. Зато су изложбе верно огледало свога времена. На њима се такмаче велики капитали. А то нам доказују и први извештаји са сегединске изложбе.

Изложбе се често приређују. Рекли би, најчешће се приређују изложбе пољских производа. Не прође година, а да на пространој угарској равници не буде приређена по једна овака изложба. Не ћемо о том говорити, колико оне користе онима, што их приређују.

Али би рекли, да је свака така изложба мелем па болесну рану материјалног стања нашег. Видимо, да нам иде како не би требало. Видимо, да се око нас шири немаштина и голотиња, па би хтели да то не видимо. Тешко је голотињи у очи погледати. Тешко је гледати, где се зло шири, а не пружити помоћи. Ту нам онда добро долазе изложбе, да оно на једном месту скупљено сјајно и велико добро засени очи, да не видимо увек само оно зло. А зар нам вреди затварати очи и за тренутак испред невоље, која је непрестано с нама и око нас?

Још је рекао један господин: Филоксера нам је у многоме користила, јер ми бар сад обраћамо више пажње подизању винове лозе.

Истина је, да сад, од кад нам је филоксера појела винограде, обраћамо више пажње на то, како да подижемо винову лозу. Али та пажња није због тога, што нам је добро, па да радимо само на том, да нам буде боље, него подижемо лозу с више пажње с тога, што нам је извор живота усахнуо, виногради су нам пропали, а ми нисмо научили друго што радити, нити имамо разгранату економију, па да нас друга грана економије извлачи из блата. Ми смо невољу руком опипали. А човеку је у природи, да невољу не може осећати, док је руком не опипа. Бадава нам је невољу увијати у шарене флиспапире, кад нам она избија пред очи. Филоксера нас је научила, да подижемо нове винограде, разумније и боље, али је то врло скупа и прескупа наука за нас. Јер је наш ратар и виноградар, који је и дотле постепено малаксавао, сад сасвим поиспропадао. А филоксера као и свака невоља, научила га је памети, учинила га је паметнијим, али зато га је још већма заплела,

ПОДЛИСТАК

ГИДРАН.

Историјско-романтична „пригодица“ из живота „Великомученика“ испод Магарчева Брега.

Сретан је овај данашњи нараштај! Блажени они, који сад гњече ову божју груду, који сад ходају по овој нашој планети, које сад хране (и поји!) ова наша општа мајка — земља!

И опет велим: Значајни су ово дани, сретно је ово време, »златно« је ово доба! доћи ће време, кад ће далека нека поколења завидети нама, што смо се те среће удостојили да баш сад живимо; а уздисаће векови што ни са највећом муком не могу да роде оваке прилике, у каквима се ми »сретници« налазимо!

Као што сада видимо како млади пунонадежни синци Марса, кадечићи и јарделајтпанти са највећим усхићењем и високопоштовањем читају догађаје из живота старих славних војсковођа, а у души жале што нису и они живовали у она стара »ритерска« времена, кад се на мачу добијала »част и слава«, тако ће многи зажелити што нису имали среће и задовољства да »га« лично познају и с »њиме« војују, те од »њега« науче много што-шта и практичнога и корисного, па и вештачкога! — Зажалиће многи и многи, што не имадоше прилике да лично познају свој »идеал« — »великомученика« испод Магарчева Брега!

Потомство, велимо, увек жали за оним добом, кад су живели велики и славни људи, кад се догађала значајна, величанствена дела, и радо се сећа свега што се онда догађало.

Ето видите, сад је у Немачкој свечаност Гетоова. Ту се пише о свему и свачему, што се односи на живот тога славног човека. Свака и најмања ситница из његова живота постаје занимљивом, јер и те ситне ствари допринесе много, да се свестраније и тачније карактерише и личност и доба, у коме је живео великан-слављеник. Но пошто потомство може дознати о разним догађајима и »збитијама« само тако, ако му од савременика дотичног славног човека, остану писмени или други какви докази о способностима и раду истога, то је дужност садашњости да се побрине за будућност и све што зна о животу каквог славнога човека побележи и од заборава сачува. То се тако и ради код просвећених народа. Тамо се чувају и најнезнатније ствари и догађаји, речи и дела великих људи као какве светиње. Па смо ево и ми по примеру просвећених и напредних народа решили, да ову »пригодицу« горе именованога »мартирера« испод познатог брега, од заборава сачувамо потомству на созидателно умствовање и »мило осећање«. Треба прикупити све што год се зна о том »славном« човеку и предати потомству, да зна оценити »величину« и »истрајност« разних »великомученичких подвига«, па да нас потомство не проклиње што не знадосмо или не хтедосмо сачувати те »драгоцене« успомене.

Замислите само с каквим ће уживањем и »високопоштовањем« па и — завидљивошћу читати у далекој будућности »еснафлије« и »стручњаци« »Житије Великомученика испод Магарчева Брега«! С каквим ће се »поносом« и »насладом« сећати »пријемници заната« свога »славног« претка, с каквом ће »завишћу« читати ту »славну историју« »бити имајући«: лопови, кесароши дефрауданти, фалзификатори, депунцијанти, варалице, лажљивци, кајишари и т. д. и т. д. сви људи од »рачуна« и других ноката. Стога ево доприносимо и ми у венац »мартирерски« овај нови »цветак«, који ће »великана« приказати још у једној досад непознатој светлости и изнети на јавност још једно ново »качество« »невиногa мученика« на »созидателно умствовање« будућих »фахмана«. —

Знате где је манастир Ковиљ?! — Славна је то св. обитељ! Знате, ту је »моловао« цркву један »врло славан молер-мајстор«, кажу радио је 16 година за 16 хиљада, а све време је имао слободан стан, храну и све остало. Па зар то није нешто »славно«!?

Манастир је још и стога славан, што је ту »господовао« Мирон са Катом и »владао« Тола са Линдом. Истина, у цркви манастирској почивају и утрођене кости, гоњеног од »братије« историка архимандрита Рајића, но то већ није тако »спомена вредно« као оно горње (са гледишта »св. испосника«). Но поред свију горњих »слава« био је за време »господствовања« Миронова, чувен и славан, свој околини познат и употребљаван — манастирски пастув (ждребац) — Гидран. Мирон га је волио чак него и Кату, а то ће много рећи! Њиме се Мирон дичио; њега је показивао као доказ, да калуђери још нису »излишни«; њиме је хтео да увери свет, да је он (Мирон) добар економ и да се брине о оплемењивању својих ергела. Гидран му је служио као средство да одбије сваки нападај од калуђерима непријатељски расположених људи, који говоре, да су калуђери ладолежи, готовани и бушаве небриге, који краду од бога дане. Мирон је увек странцима показивао свога Гидрана, свој — адиђар! Тако га једном приликом покаже и оцу Георгију, више наведеном »невином мученику,« и поче хвалити и Гидрана и себе да се умили Георгију, који је онда био администратор бачке епархије. (Није против администраторства протестирао, те не даде прилике »Бранику« да га мало — покади).

Георгије је гледао и гледао Гидрана, као прави »мајстор« који »еспап« разуме. А и како не би разумео, кад је он пре

да не ће моћи ни поред све науке, што је овом невољом посисао, бити више прави човек, као што је некад био. Ту је онда незнатна корист од филоксере, и управо само привидна корист, а може бити да је у ствари имају и могу имати само они, што су кадри данас у опћој невољи пољских привредника да приређују изложбе.

Где је уређено, да човек може због јавних терета пропасти до голе душе, и где је уређено, да човек може задужити и своје потомство, ту не може бити ни говора о том, да наша пољопривредна политика иде на сусрет великом земљорадничком полету. По селима се види стање наших земљорадника. Ко хоће да сазна, је ли земљорадња на путу полета, тај треба да види земљорадника на селу како живи, како ради и како — пропада; тај треба да знаде узроке, зашто се ратар у последње време баш у тој богатој угарској равници буни, па не ће видети само у једној сјајној изложби залог бољем земљорадничком полету.

Кад би се поред оног доброг и корисног изнело и изложило и све оно ружно и штетно што насигурно подгриза корен опстанку вредног радника пољског, па онда изнело и изложило све што је изазвало то стање и све чиме би се то поправило и на боље окренуло — то би онда била у потпуном смислу изложба пољске привреде у Угарској. И дотле, док се не буде почело озбиљно радити на коренитој поправци земљорадничког стања у нас, дотле ће увек оваке изложбе бити само — верно огледало нашег пропадања.

О атентату против раскраља Милана.

Мучења. Ко је прочитао оно, што су изнели др. Садомски и г. Лука Јокић о поступању са заточеницима, који су у истрази, па прочита „отворено писмо“ на уводном месту данашње „Застаре,“ томе је јасно, да „истребљење радикала,“ није празна реч.

Кад краљ говори о „истребљењу,“ кад о том има у званичним „Српским Новинама,“ онда је одзвонило правди, закону, човечности. Тако, како се данас ради у Србији с радикалима, тако су радили поганици у првом веку после Христа са — Хришћанима.

Не чудимо се што је то тако. Краљ говори „о истребљењу,“ а краљевска се не пориче. Чудо би било да је друкчије. Чиновници и управници затвора поступају као напујдане — вашке. А судије? Оне судије, које треба право да суде, ти учествују „у истребљењу“ још пре суда.

Но, полако! Радикална је странка одвише крупан залогај.

То је преко четир петине народа у Србији. А:

Тврд је орах воћка чудновата
Не сломи га, ал поломи зубе.

Истина, да би се могли требити радикали, који су тако мрски раскраљу Милану, удесио је он сам против себе читав атентат. Но томе су атентату одвише провидна ребра и камен мора напослетку пасти ономе на главу, који га је обесно и лакомислено бацио у вис.

* * *

Ми смо се распитивали код оних, који су ослобођени београдске полиције: каква је оно рупа, у којој је био затворен др. Садомски, преко два дана? Г. Лука Јокић тврди да постоји. То није соба, већ је у истини, једна влажна рупа поред нужника и помијаре. Из нужника и помијаре воде решетке у ту рупу, кроз које улази смрад.

И кад је г. Јокић прочитао изјаву дра. Садомског он рече:

— Задај из помијаре улази у ту рупу, отуд тврди др. Садомски да је осетио задај од костију. С том рупом плаше заточенике и ваљда трпају у њу оне које хоће да упропасте.“

Данас је у београдској полицији, бар у дољним одељењима, страшније и од лаваца, глади, жеђи и боја, онај грозан јаук, који се разлеже у около. То управо и није јаук. То су неки ужасни гласови, који једва личе људским гласовима.

И онда се чује: Јој мајко моја, што си ме родила!

Војниче кумим те богом, мало воде.

А трећи лелече: Одреши ми само мало руке, да се — протеглим.

Кад су г. Луку Јокића најгрђе мучили, он је молио: — Убите ме! Ил дајте ми какво оружје, па ћу се сам убити!

На то му један од мучитеља одговори:

— Ај, чекај мало, није то тако! Треба прво да познаш шта је мука, па ће ти се и та лепа жеља испунити.“

У опште, сувише је грозно, а да изнесемо све. Једино што не пеку врелим гвожђем и не ударају клинце под нокте, ал иначе — измишљају грђе муке, но што их измислише до данас ма у којој држави, зверови у људском облику.

*

Извештачи страних новина примљени су од београдских власти веома лепо, па су послати и у Ниш где их је примио раскраљ Милан и држао им беседу противу радикала. Ти извештачи страних новина већином не знају српски. Њих ће извештавати Мих. Розен из Беча познат са својих новинарских извртања. Српска влада је именовала Розена, за управника „пресбирова“ (извештачке канцеларије), а Розен је брже боље прекрстио своје име у Ружић. Кад се промену прилике у Србији, а Розен, Ружић не буде више оно, што је данас, онда се он неће више звати Ружић, него ће се прекрстити у — Рожи, ако у Угарској добије хлеба, јер га то неће стати више од 50 новчића.

А они новинари, који ће примати извештаје од Розена, Ружића, биће лепо натоварени.

*

Браниоци оптуженика. Пред преким судом браниће оптуженике ови адвокати: Вељa Тодоровић браниће Таушановића и Ђуру Стојковића; адв. Бошковић, Стојана Протића и Ђуру Стојковића; адв. Кара Јовановић, Таушановића; адв. Шпартаљ, Перу Ковачевића и Тому Рајковића; Милан Мостић, пуковника Николића и Стојана Протића; адв. Милутин Марковић, Пашића и проту Милана Ђурића; адв. Милан Милановић, Ивана Павичевића; адв. Милић Милићевић, Јована Стефановића и Радована Миленковића; адв. Милан Поповић жену пензиониратог капетана Младена Јовановића, за тим Јована Јовановића, Јована и Младена Стефановића и Младена Јовановића; адв. Узун Мирковић, Ђоку Новаковића, Тајсића и Ант. Урошевића; адв. Чеда Костић, Уроша Павелића и Аврама Савића; адв. Бркић, Настаса Маринковића и Гају Милорадовића, адв. Добривојевић, Живка Анђелића; адв. Васић, Димитрија Крезовића. Атентатора Ђуру Кнежевића браниће адв. Милан Димитријевић Дуда.

*

Преко суђење. Као што сотона бежи од крста, тако измичу и београдски власници пред преким суђењем, и ако су га сами прогласили. То преко суђење обелоданиће истину. И онда ће се показати, колико је та истина удаљена од оног, што су до данас говорили краљ Милан, председник министарства и њихови полузванични извештаји. И показаће се, јел било право да онако говоре и раде, као што чинише за ово последња два месеца.

Преки суд у ствари атентата требао је почети уторак. Баш у очи тога дана умре Ристић.

И ако је прописано, да преки суд ради без одлагања, па и недељом, употребише ову прилику, да одгоде преко суђење до петка. Истина, Ристићев погреб је био у среду, и у четвртак није стајало ништа на путу, да отпочне суђење, али га ипак одгурнуше до петка.

И из овога се види, да београдски власници више стрепе од тог суђења, но окривљеници.

*

Правда. Какву правду желе власници у Србији, најбоље сведочи дворски лист, „Мале Новине“. Тај је лист онога дана, кад требаше отпочети преко суђење, донео чланак под насловом: Правда држи земљу и градове. Тамо вели: „Несрећа је то, ал морамо тражити, да ова мала али тешко измучена земљица буде једном очишћена од отровних елемената, који у њој стварају потресе, нереде, буне и злочине.“

И „Мале Новине“ траже на крају да буде „строге правде“ (зар правда може да буде строга. Та то је освета!) и треба да буде заслужене, „неумитне осуде.“ — „Мале Новине“ неће ово за оне, који ће бити стављени пред преки суд, ал шта ће бити, ако се покаже, да онај, који ствара у Србији „потресе, нереде и злочине није нико други но у првом реду раскраљ Милан. Хоћел и за њега бити — „строге правде“?

*

Не ће да бране оптуженике. Значајно је, да ни један од виђенијих београдских адвоката либерала, нису хтели да се приме одбране оних, који су оптужени због „завере и атентата.“ Један од вођа либералних, Јован Ђ. Авакумовић, који је бранио пред преким судом неке, који беху оптужени због паљевине, одбио је да брани Пашића. Тако се не примише одбране Жив. Величковић, Коста Петровић и Владимир и Јован Миловановић. Ово је крајње кукавиштво и невршење адвокатске дужности.

Међутим, господа не ће ни у овом да се замере раскраљу Милану. Та он се насмехнуо на њих и обећао им је, да ће после свршеног преког суда они доћи на владу, да продуже требити Србију од радикала. Зар ће то донети Србији користи. Досађање шверђање либерала у Србији приписивали су сви највише Ристићу, а ево се показује, да су они сви — једнаки.

*

Како је с Ђуром Кнежевићем? У београдској полицији се не поступа са свима заточеницима једнако. Има их које муче, а можда и које не муче. Толико стоји, има их који нису оковани, а има их који су оковани само на ногама, до чим трећи имају уз то и на рукама гвожђе — лисице. Има их који су у бољим, сувим собама, док су други у влази и смраду; има их који леже на земљи, има их који имају сламњаче, а трећи још згодније постеље. Ван тога неки не добијају ни хлеба и воде довољно, а други се боље хране.

Како је у том са атентатором Ђуром Кнежевићем. Слушали смо о том људе, који су му били близу, а добијали смо о том извештаје из Београда, од таквих људи, који су могли да се обавесте.

Но истина је то, да Ђура Кнежевић има ланце само на ногама, затворен је у малој, ал сувој собици, има сламњачу и добро се храни.

У београдској полицији поступа се са већином заточеника горе, много горе, но са Ђуром Кнежевићем.

Са Ђуром Кнежевићем се шале жандарми, а један од заточеника је видео, где му је капетан Јоца дао два грумена шећера.

Ми смо јавили, да су покушали да га хипнотишу, да га успавају оним чудним сном, у ком он мора да ради све, што му се заповеда.

То су покушали да изведу с њим др Докић, управник београдског завода за умоболне и др. Војислав Суботић млађи, који је лекар на томе заводу. За то време беше у другој соби раскраљ Милан. Онога пута није им успављивање испало за руком. Ђура Кнежевић можда и није знао шта хоће с њим, тек је видео нешто необично и бојао се тога необичног, те се није показао као згодан. Кад му би сувише, он рече само толико: — баталите то!

Ми смо раније били извештени и донели смо у „Застави“, да су смерали чак, упливисати хипнозом на његове одговоре, ал докле је у том дошло, не знамо.

Међутим смо са најпоузданије стране добили из Београда вест, да Ђуру Кнежевића од недеље муче. И то га муче тиме, што му не дају да спава. Врата његове собе су дан ноћ претворена и не дају му ни часа спавати. Ово мучење трећег четвртог дана — постаје ужасно. Шта се хоће с тим, не зна се. Јасно је да Ђура Кнежевић неће да искаже све онако, како га уче...

Судска расправа скинуће вео и са ове загонетке...

*

Мезимац у београдској полицији. Мезимац међу заточеницима у београдској полицији је Димитрије Крезић из Пленља. То је онај, који тврди, да му је кнез Никола дао писмо на проту Ђурића. Он је затворен, ал није окован. Сваки дан по подне, док се у авлији перу судови, он шета, а шета и у вече између 7 и 9 сати. Натури кабаницу на леђа и пуши. Има увек дувана и хране га добро. Капетан му свако јутро шаље црну каву. Зашто?! Казаћете за то, што он све признаје и ништа не крије. Ал сви су уверени, да је он подметнут окривљеник. Подметнут да сведочи лажно против других. Уз онај подметнут атентат, који није био озбиљан, сасвим лепо пристаје и овај подметнут окривљеник. А кажу, да он није сам такав, но их има и више.

*

„Забуна“. Из Београда су полузванично јавили пре три дана, да Кнежевића не ће судити због атентата против раскраља Милана већ само због покушаја убијства ађутанта Лукића. Сад јављају, да је то била — забуна. До сад од свега онога што јавише полузванично из Београда није било истина ни једно — слово. Мора да су јако, врло јако збуњени, кад им се догађају оваке — забуне.

*

Мучење оптуженика. Бечка „Нова сл. Преса,“ орган министарства спољних послова, пише о приликама у Србији ово: Сви они који су били оптужени због атентата и завере, и они који су због оскудице доказима ослобођени, једнодушно признају, да се у затвору управо варварски с њима поступало. Мучени су глађу и жеђи, а многи су и злостављани од жандара. Многима је пак попрећено, да ће их јако злостављати, кад их поново у ћелије одведу, ако при јавној расправи изнесу, како се с њима поступало. Уједно признају сви из затвора испуштени, да се сви заточници налазе у тешком гвожђу, па чак и бивши министри и државници. Скоро је извесно, да ће при главној расправи, која је сад опет поново одложена, доћи више пута до врло жалосних и тугаљивих призора. На основу ових исказа, који су нам од поузданих личности саопштено, чуде се сви овде у Бечу, да српска влада има и сад још куражи, да овај процес пусти, да се јавно расправи.

*

Босанска влада и атентат. Пишу нам из Мостара: „У нашим новинама не сме се писати ни једна једина реч, о тобожњем атентату против раскраља Милана. „Српском Вјеснику“ забрањено је доносити оно, што доносе све европске новине. Наша цензура чува раскраља Милана још боље, него самог Калаја. Молим вас забележите ово као знак времена.“

*

Црна столица. За атентатора Ђуру Кнежевића спремљена је у преком суду нарочита црна столица, на којој ће седети за време претреса. Столица је намештена пред клупама, на којима ће седети остали оптужени. — Нашто ова комедија са црном столицом? То је управо смешно. Који је суд још то радио. Нека он гледа да суди право, а не да црно фарба столице.

*

Како је удешен атентат? Београдски дописник рускога „Курира“ јавља, да је из аката прекога суда нестала књижица Ђуре Кнежевића, у којој је било написано руком Кнежевићевом: „Ја сам изабран П. Т. (Пером Тодоровићем), Х. К. П.

него што је обукао мантију бавио се неко време прављењем пасоша па туђе коње! Мерка га, дакле, мерка Гидрана »мученик,« па ће тек рећи брбљавом Мирону, који већем не знађаше границе хвали Гидрановој (као какав Цига, кад почне да хвали свога коња.)

— Знаш шта је синко, мој зет има још бољег, куд и камо бољег коња од тога твога, и тај твој Гидран не би се могао ни сравнити са оним коњем.

— Мирон је опонирно и даље фалио Гидрана а »мученик« кудио баш као онај најгори »Pferdemäckler« или што се у Бачкој вели »купец« а код нас »англер.« Мирон фали, Георгије куди. Док ће најпосле »мартирер:«

— Знаш нешто је добро на томе твоме коњу, има исту длаку као и онај мога зета, могао би му бити пар. Мој зет и онако баш тражи да онога његовога спари, па би га ти могао у томе послужити, ако би ми продао ту твоју »рагу.« Узимам га само због длаке а другчије не би мрцину ни пошто ти купио.

Сад тек виде Мирон, да је патрчао са својим фаљењем као зец на Сланкамен! Поче да извија, како му тај пастув треба за приплод; како му није за продају и т. д. да се брани, али »испосник« и »мученик« Георгије остаје при своме, да му така »длака« треба за пар, а да Гидран иначе »ништа не вреди.« Кад виде Мирон, да се не може одбранити од беде, а он се приволи да га прода Георгију, али примети скромно, да Гидрана цене људи, који се у томе разумеју на 1500 – 2000 фор.

— Какве 2000 фор. поче се смејати »његово дефраудапство господар« »купец Ђура,« даћу ја теби шта коњ вреди; знам ја по што су таки коњи, мени не треба твоје, али не ћу ни да преплатим, а то би лепо било од тебе кад би ти од мене хтео да наплатиш оно што не вреди та »рага.«

Мирон на послетку с тешким срцем пристане, да му Георгије плати — што је право. Георгије »англер Ђура« прошацује да је »право« — три стотине и осамдесет 380 ф. и толико обећа да ће платити, и нареди, да се коњ одмах пошље у Даљ његовом зету. Кочијаш Васа га је одмах одјашио и предао у Даљу.

»Великомученик« је »обећао« 380 ф. за пастува, који је вредио 1500—2000 ф. Но да ли је и тих 380 ф. исплатио?...

Доносимо овај нови »цветак« у »неувели венац« и приказујемо Георгија дефрауданта, фалзификатора, денунцијанта, кајишара још и као красног »купеца — англера;« а потомство ће с насладом читати, а »стручњаци,« кесароши, лопови, дефрауданти, фалзификатори, денунцијанти и т. д. »еснафлије« с правом ће моћи да прогласе оног »великомученичког колегу« за патрона свога еснафа јер бољег ескемотера, »Tausendkünstler-a« и опсенара не би могли наћи у свом рувету.

Пакосник.

(Хаџи-Кочом Поповићем) и П. У. (Петром Узелцем) да извршим атентат на краља Милана, да би он могао држати две до три године у затвору неколико својих непријатеља радикала, који му сметају да ослободи Босну, (Херцеговину и Стару Србију. Ја сам се погодио за 50.000 динара, од којим сам већ 1.000 динара добио од П. Т. у Букурешту, а 19.000 он је узео на чување. Кад извршим њихову жељу кад ме суд осуди, краљ Милан ће ми дати пасош на туђе име с мојим личним описом и пустиће ме преко границе. Од П. Т. добићу 10.000 динара, а осталих 20.000 послаће ми тамо где ја будем отишао да живим."

На другој страни те књижице написана су презимена оних радикала, које је Милан именовао одма на месту, где се атентат догодио пред скупљеним светом. Презиме Влајка Николића било је трипут подвучено. Даље је било написано: „Револвер је купљен за шест динара". — Дакле, још један доказ више, како је удешен атентат.

Политичке вести.

Аустрија и Угарска. Прошлога уторника био је у Шенбрупу од владара у подужу аудијенцију примљен угарски министар председник Коломан Сел. Та аудијенција трајала је пуна два сата. У тој аудијенцији, како веле, известио је Сел круну о свима политичким приликама, и највише је било говора о делегацијама. Немци се спремају на одлучну борбу, и решени су да свима средствима осујете те изборе за делегацију, ако се данашње прилике у Аустрији не промену. Са друге стране пак Чеси ће отпочети опструкцију, ако влада изиђе неправедним немачким захтевима на сусрет и повуче језичке наредбе. Аустријска се влада налази у процепу, те не зна куда, ће десно ил лево. Но и угарска влада налази се у врло мучном положају, јер не зна, како ће се свршити ствари у Аустрији, и шта да отпочне, ако се у Аустрији не могу обавити избори за делегације. И угарска влада оставила је за сад ово потоњем времену, надајући се, да ће аустријској влади поћи за руком, да спроведе изборе за делегације. Министар председник Сел вратио се из Беча, где се више пута саветовао са аустријским министром председником Туном и министром спољашњих послова Голуховским, на своје добро, а одатле ће у Пешту, на министарски савет, где ће известити своје колеге и о својој аудијенцији.

Сукоб између Трансвала и Енглеске. У јужној Африци као да ће доћи до крви. Транзвалско питање је на одлучној тачки. Министарство енглеско се журно спрема за рат. Енглеска је влада већ приправила пет милијуна у злату за покриће ратних рошкона. Влада је већ дала штампати прогласе, да се позове резерва I. класе. Приправљено је и оружје и цебане, да се разда. Из Јоханесбурга јављају, да се и Транзвал журно спрема за рат.

Скупштина Матице Српске.

Данас, у четвртак, 26. авг. (7. септембра) о. г. одржана је скупштина »Матице Српске.« Према упапред установљену програму искупили су се чланови у сали матичиној, за тим су отишли у цркву на парастос, који је приређен у спомен стогодишњице рођења пок. Јована Хаџића-Светића оснивача »Матице Српске«.

На парастосу је служио епископ бачки г. Митрофан са целокупним месним свештенством и дворским ђаконима. На бору је појао један део гимназијске омладине. Чланова матичини је било у приличном броју, а у владичанском столу стајао је патријарх Бранковић.

После парастоса ишло се у Јовановску порту, где је по православном обичају преливен гроб заслужног покојника, а по повратку с гроба, читао је председник А. Хаџић имена чланова, који су се пријавили.

За оверовљење пријављених чланова изабрани су: Петар Попадић, др. Лаза Секулић др. Ст. Малешевић.

Пре но што је одбор овај свршио свој посао, улазе у дворницу патријарх Бранковић и епископ бачки Митрофан. Но о томе и како је то било, говоримо на другом месту.

Председник А. Хаџић позива за тим изаслати одбор, да поднесе свој извештај у ствари верификације

После извештаја тог председник приказује градског начелника Ст. Поповића-Пецију као повереника политичке власти и поздравља Георгија Бранковића, епископа бачког Митрофана и остале чланове и госте.

Читају се за тим писмене извине сродника покојникових, који не могоше доћи на прославу.

После тога председник чита свој говор о покојнику, а после њега читао је свој говор у славу покојникову др. Милан Савић I. секретар »Матице Српске«.

Овим говором је завршен први део установљена програма, а с усклликом: Слава Јовану Хаџићу-Светићу!

Други део рада »Матице Српске« продужен је после подне у четири сахата.

*

После подне је усвојен извештај управног одбора и на предлог Милутина Јакшића је решено, да се књижничару, архивару и регистратору одреди плаћа од 1000 фор.

Извештај о раду књижевног одељења и одбора усвојен је такође. За председника Матице Српске поново је изабран Антоније Хаџић, за потпредседника Паја Гостовић за I. секретара Др. Милан Савић, за II. секретара Сава Петровић, за фискала Др. Илија Вучетић, за књиговођу Аркадије Марковић, за благајника Данило Манојловић. За књижничара пријавила се четворица; од ових је изабран Др. Јован Радонић са 75 гласова против Душана Станковића, који је добио 15 гласова.

У управни одбор изабрани су стари чланови и на упражњена места три нова члана.

Примљена су 42 нова члана Матице Српске.

Сви поднесци управног одбора узети су на знање.

Овлашћено је књижевно одељење, да у наредној седници може издати оном делу награду из задужбине Јована Наке, које по мишљењу оцењивача заслужује ту награду; даље, да може издати исту награду и за 1900 годину и расписати награде; да се понове већ расписане награде из закладе Јована и Терезије Остојића и да се распише нова награда од 10 до 50 дуката за расправе и монографије из историје Срба у Угарској.

За питомца у закладе Петра Костића изабран је Тодор Бугарски-Златић из Черевића; за питомца Јагазовићеве закладе Емил Нађвински из Вел. Сентмиклуша. За четири стипендијска места из закладе Пестора Димитријевића кандидовани су ови: 1) Војислав Исаковић, Рафаило Перић и Јован Петровић; 2) Радивој Лела, Стојан Богојевић и Илија Вујић; 3) Славко Петровић, Јован Јагодић и Миливој Поповић; 4) Живота Стојановић, Војин Грковић и Милош Савић.

На предлог Саве Стојковића решено је, да се за надзорника у матичиној кући Србин постави пошто је до сад већ 10 година био исти друге народности.

Изабрано је још десет чланова за оверовљење записника и за ти је скупштина завршена.

О проневери патријарха Бранковића.

Ко да помогне патријарху Бранковићу? Протопрезвитер кикиндског протопопијата позива свештенички збор, на коме ће искати, да господа свештеници потпишу патријарху Бранковићу повереницу и ако је проневерио народно црквени новац. Даље да осуде наше новине, које због тога не хвале патријарха, но га нападају. А да не би сабор судио кривцу, то да траже нов изборни ред, по коме би патријарх могао да добије на сабору већину, па ма покупио из цркве и злато, са матере Божије.

Г. Паја Еремић кикиндски посланик за наш народни црквени сабор упутио је тим поводом писмо, на сваког свештеника кикиндског протопопијата, које овако гласи:

Пречасни господине!

Извештен сам поуздано, да Вас овдашњи окружни прота сазива на свештенички збор, ради подписа повереница патријарху, осуђивања српске штампе због држања у његовој опште познатој шкандалозној ствари, као и ради искања промене изборнога реда. И ако сам осведочен, да пречасност Ваша и сама уме расудити важност ствари, ипак се налазим побуђен, да Вас опоменем да ће у овим судбоносним данима знати Ваша пречасност очувати и углед и позив српског свештеника према своме народу, те да неће дати повода, ваљда каквим непромишљеним чином, у овим стварима, да народ зажали на своје свештенство, које он тешком муком издржава, и које ће он свагда поштовати и од обесне силеџинске јерархије — која се и у најновије доба донашањем дисциплинарних правила, своју бригу и љубав према свештенству показала — бранити знао.

Оволико ради Ваше опомене, а после — Бог Вам а душа Вам.

Вел. Кикинда 24. августа 1899.

С одличним поштовањем
Паја пл. Еремић,
саб. посланик.

— И ми се уздамо, да ће свештенство кикиндског протопрезвитерата одбити од себе срамоту, коју му спрема г. прота Влаховић. Тај господин требао би, као члан саборског одбора, пре свега да води истрагу против патријарха Бранковића као што је то решио синод. Нека прво извиди ствар, па ако може, нек докаже да је патријарх невин. Куд ће боље поверенице патријарху од оте? И куд ће веће срамоте по наше листове, који нападаху патријарха? Ал он то не може доказати и зато тражи место истине — поверенице.

Господа свештеници би најбоље учинили, пре но што осуде наше листове, нек замоле г. проту да их одведе у Темишвар и покаже им књиге, које је водио Георгије Бранковић. Па ако не нађу оне патријархове проневере које смо ми изнели у „Застави" нека му даду повереницу до неба. Ал ако нађу да је тако и нађу да је тај грешник лажно водио књиге, да покрије своје прљаве трагоне, онда нека се не шале својим образом, већ нека кажу:

Доле с недостојником. Није ово ствар — недостижима.

Нек г. прота докаже, да патријарх Георгије није проневерио оно, што смо ми изнели у „Застави" и онда нас осудите. Ал да нас осуђујете на неправди, а да браните онога који дира у црквено, то се — отворено вам кажемо — не слаже се са свештеничким образом и достојанством.

Све за образ, а образ ни пошто! И ако се чак и свештенство одрече овог светлог начела, онда смо пропали с моралом! Јер збиља дотле дошло?! И зар такав пример да дајемо народу.

Наши су стари свештеници умирали зе цркву и образ, а зар данашњи свештеници да иду у борбу за оним, који је поткрадао цркву и укаљао свој образ?!

Господе, за што си нас научио Оче наш?! — — — „И не поведи нас во искушеније, но избави нас од лукаваго!"

Срамота.

(Патријарх Бранковић на матичиној скупштини.)

Патријарх Бранковић био је толико дрзак, да дође у скупштину »Матице Српске.« Кад је ушао унутра почели су: др. Полит, др. Вучетић и Лаза Милошев да вичу као махнити: Живео!

Чује се громко: Срамота!

— Лаза Милошев: Каква срамота?

Др. Вачић: Срамота!

Лука Јовановић: — Протестујем, да се одаје почест таквом човеку, то се противи моралу.

Вичу: Дефраудант! Напоље с њим! Напоље!

Међутим др. Полит, др. Вучетић, и Лаза Милошев скупљају се око дефрауданта Бранковића, као нека телесна стража.

Председник Тона Хаџић, Луки Јовановићу: Узимам вам реч, скупштина још није отворена.

Л. Јовановић: — Ја не могу ни часа да седим с таквим човеком! (Излази).

Кад је председник поздрављао госте, у првом реду патријарха, устају опет др. Полит, Вучетић и Лаза Милошев те вичу живео! Остали скупштинари седе као запањени. Кад је председник поздравио епископа Шевића, разлегало се бурно живео и скупштинари устају са својих места.

Патријарх Георгије седи на свом месту као осуђеник. Око њега седи др. Полит, др. Вучетић и Лаза Милошев и сажаљују га. Ако икада, онда се данас видело најјасније, да патријарх Бранковић има ову господу у џепу, те је данас држање »Браниково« у овој прљавој патријанховој ствари све јаснија. Срамота!

*

Седница беше после подне за 4 часа заказана. Његово Дефрауданство патријарх Георгије Бранковић није смео доћи, јер су га његови и пре подне једва ушверцовали.

Др. Красојевић пита председника Матице, да ли је Георгије Бранковић парочито позван на данашњу седницу. Ако је позван, како је управни одбор могао то учинити, кад је Георгије Бранковић од синода стављен под истрагу због дефрауданства.

Председник Тона Хаџић одговара да је патријарх Георгије, исто тако позван као и сваки члан Матице.

Др. Ђура Красојевић не задовољава се тим одговором, јер председник није смео нарочито поздравити Георгија Бранковића, као што није ни једног члана поздравио нарочито. (Чују се гласови поздрављен је и епископ Шевић. Бурни одговори: Ми против епископа Шевића немамо ништа али против дефрауданта имамо.)

Председник Тона Хаџић одговара, да је до сад патријарх увек нарочито поздрављен. (Чују се гласови! Ал не Георгије Бранковић) и моли скупштину да узме одговор његов на знање.

Чују се гласови примамо на знање, ал и гласови не примамо

Председник ставља на гласање тиме, да устане онај ко је противан његовом предлогу

Мањина устаје. (Сава Стојковић виче: Мало нас је, ал нека се зна који смо; нека нас је и десеторица па је доста.)

Неки траже контра пробу т. ј. да устану они, који су за то, да се одговор председников узме на знање. Но пошто се већина ипак стиди и срамоти да устаје јавно у одбрану једног дефрауданта, који је проневерио народно црквене новце, то су они против тога, а председник насилно прелази на дневни ред. Види се, дакле, Георгије Бранковић је побегао после подне од седнице, а они који су га јутрос бранили, не смедоше то више после подне отворено да учине, ни да стану јавно уз њега, већ измислише начин, како да седе на две столице.

Тиме је завршена ствар о Његовом Дефрауданству Георгију Бранковићу. Много би боље било по њега, да није ни долазио, те не би ни ову срамоту више, већ и на онако грдне срамоте своје натоварио.

* *
*

Патријарх Георгије дочекао је свршетак скупштине у Новом Саду, па је онда отишао у Карловце, као покисли голуб. За њим су вечерас отишли Чика Стева и други, да држе конференцију. Један наш поузданик јавља нам: Патријархови пријатељи, нарочито др. Вучетић, Полит, Ст. В. Поповић, Малешевић и други, поражени су данашњим исходом матичине скупштине. Они су сви дошли а тајили су да ће доћи патријарх Георгије Бранковић, како би све прошло на миру, па онда да кажу: Патријарх је био свечано дочекан у Гложанима, Чебу, свечано председавао у патронату гимназије, свечано био позван на матичину скупштину, тамо је одушевљено поздрављен и нико нема ништа противу њега. Но сад се показало, да он нигди више неће моћи да иде међу поштен свет, а да му се не баци у очи његова проневера народно-црквеног новца.

С друге стране дознајемо, да је патријарх љут, на своје пријатеље, што су га звали, обећали му да ће све ићи глатко, а овамо се тако страшно осрамотили.

Најновије вести.

Путовање црногорског кнеза у Цариград. „Нови бечки дневни лист" доноси, како је за време бављења црногорског кнеза Николе у Цариграду између кнеза Николе и султана било озбиљна договора о томе, какво ће становиште заузети Црна Гора и Турска у случају да што искрсне на Балкану.

Сукоб између Енглеске и Трансвала. Последњи одговор транзвалске владе јасан је и отворен. Транзвал пристаје на све захтеве Енглеске, али се одлучно противи енглеском суверенитету. Енглеска никад неће на ово пристати, и рат између ње и Транзвала је по ономе неизбежан.

Вести из места и са стране.

Погреб Ристићев. Ристић је сарањен о државном трошку и данашња влада приредила му је врло свечан погреб. У цркви је служио митрополит Инокентије и владика Жички Сава са 67 свештеника. Први је говорио митрополит Инокентије, за њим др. Владан Ђорђевић, па краљ Милан, који је у име краља Александра, као главно-командујући, изразио своје велико поштовање према покојнику Краљ Милан присуствовао је погребу са свима генералима и вишим официрима. Погребну свечаност увеличала је не само војска београдска већ и из околине. На гробу опростио се са покојником познати Живан Живановић.

Занатлијска забава у Н. Саду. Прошле недеље 22. августа (3. септембра) о. г. заказана, а због непогоде времена одгођена забава „српске новосадске занатлијске омладине" држаће се сада у суботу 28. августа (9. септембра) о. г. у 8 сахати у вече, у башти Заплеталовој (на Дунаву). Ова се забава не ће одгађати, у случају непогодног времена, и одржаће се у сали.

Нов лист. Пишу нам из Женеве: „Место „Feuilles volantes," који су имали за задатак, да европску штампу обавештавају о разним појединостима београдскога атентата, покреће једна група српских емиграната у Женеви повремени лист на француском језику „La Serbie" (Србија). Овај ће лист излазити три пута месечно на целом табаку и стараће се, да европском свету даје верну слику о свима оним неправдама и гањањима, којима је изложен народ у Србији од стране Милана и његових слугу. Главни циљ биће му дакле, да представи право унутрашње стање у краљевини и подриje основе опстанку Миланову, обарајући све оне лажи, које он преко „Pest. Lloyda," „Pol. Korr." и других листова о себи и Србији шири. Први број овог листа изаћи ће 10. септембра по нов."

Читуља. Из Ст. Сивца нам пишу: У прошли понедељак сахранисмо Грујицу Рашковића, овдашњег занатлију. За живота свога био је један од оних млађих занатлија, који су с највећим одушевљењем пратили наше српске ствари, и при свим већим скуповима и зборовима учествовао је међу првима. Био је ватрен и одушевљен Србин, те је много и гоњен. Многе је материјалне жртве поднео, а све за љубав милог рода свог, за којим је гинуо. Оставио је за собом супругу са троје нејаке дечице. Био је поштован од свију нас, а као члан црквене скупштине и одбора цркв. и школског уживао је и опште народно поверење. — Нека му је вечан спомен међу нама и лака му црна земља била! —с—

Једна прослава. Пишу нам из Сентандрије: Дана 5. (17.) септембра о. г. осветиће се обновљени крст на „старој води“ или боље рећи „Староча вода“ (јер се прича, да је патријарх Арсеније Чарнојевић често тамо излазио, па отуда и назив тога места.) Ово убаво место налик на „Стражилово“ у Карловцима а удаљено један сахат хода од Сентандрије, налази се под шумом, камо се преко лета чине излети. На овом месту има извор са изврсном лађаном водицом, која из брега тече. Глава извора је од камене плоче, на којој горе и среди стоји „1781“ а испод овога „иждивењем комп. терговачке Свјато-Андрејске.“ Осим извора налази се овде и горепоменути крст са натписом: „Сеј крест водрузи Благочестиво восточнија церкве славено-србскоје обштество Свјато-Андрејско дне 29. августа 1810-га лета.“ (Како горњи тако и овај натпис изрезан је црквено-славенском азбуком.) Овај је крст по свој прилици подигнут на ту цел, да се побожни православни, кад онамо изађу, имају где помолити богу. Овај је крст, које зубом времена, које пак несташном руком људском озлеђен био, те се родољубивим заузимањем одбора за обнову св. крста на „Старој води“ скупљали добровољни прилози, с којима се исти обновио и који ће се горереченога дана, ако бог да, свечано осветити, на коју се свечаност овим сви родољуби и побожни православни најучтивије позивају.

Изгорео пароброд. Како из Петрограда јављају, пароброд „Гибарин“ што плови Волгом изгорео је недалеко од Нижњег Новгорода. Узрок тому је, што је казан прснуо. Том приликом погинуло је петнаест људи.

Колико вреди човек? На то питање одговорио је један Енглез овако: У човеку има толико беланчевине, колико је има у 1200 јаја. Из фосфора који је у човеку, може се начинити 835.000 жигица; а из угља што је у човеку, 9.500 оловака. Из сала што је у човеку, могло би се начинити 7 клгр. свећа, а из гвожђа у организму човечјем за три новчића ексера. Осим тога у човеку има за три новчића соли; за шест новчића шећера и 90 литара воде. — Свега материјала нашло би се у човеку на 26 фор, Ето, толико вреди!

Изгорела у електрични коли. Из Берна јављају о овом насретном случају, који тешко, да се још гдегод десио. Жена ондашњег кирурга Кумера, возила се са своје двоје деце на једном железничком трамвају. На путу се одједном од доле испод седишта зачу ужасна праска. Трамвај одмах застаде. Жена и деца појурише да се спасу. Али на брзо приметише, да на жени одострага горе хаљина отвореним пламеном. Узалуд беше сваки напор, да се пламен угаси. Жена је после два дана у најгорим мукама умрла. Истрагом се доказало, да су ова електрична кола, једна од најстаријих и да је у строју било неколико погрешака.

Позив.

Давно се осјећала потреба, да се у граду Сњету подигне православна црква. Не говорећи о старијем добу, споменућемо само, да су очеви наши још 1808. године о тој потреби вијећали у великом народно-црквеном збору, који се држао у цркви св. пророка Илије у Задру. Ако се није у томе успјети могло, криве су биле неповољне прилике, у којима се црква наша у Далмацији налазила све дотле, док није под очинском заштитом Његова Величанства, нашег витешког и моћног Цара и Краља Франц-Јосифа I., добила и она своју слободу.

Од тога благословеног доба, нас је православне све јаче занимала мисао о подизању цркве у Сњету, томе важном трговачком средишту нашем, гдје сваким даном расте број православних Заузимањем занимањих фактора, ми смо већ у томе погледу доста и постигли: висока Влада Његова Величанства удијелила је своју приволу за зидање цркве у Сњету, а обезбјеђено је и мјесто, на коме би се имала подићи црква.

Али смо оскудни у средствима. Треба нам помоћи.

Ради тога се и саставио потписани Одбор за скупљање прилога у сврху, да се чим прије подигне и украси та светиња наша. Па овим се ево и обраћа браћи својој молбом, да сваки, колико може, жртвује на свети олтар овај. И најмања жртва, биће Богу угодна, а Одбор ће са благодарношћу примити и забиљежити сваки прилог.

Ако ко жели, може намијењени прилог свој и у више пута исплатити.

У то име Боже помози!

Прилози се шаљу: Православној еп. Конзисторији у Задру. Имена приложника биће објављена кроз епархијски »Гласник« и »Српски Глас«.

У Задру, 1. августа 1899.

Предсједник Одбора:
Епископ Никодим

Чланови Одбора:
Владимир Симић — Архим. Доситеј Јовић — Ђуро Обрадовић Проф. Михаил Катурић — Симо Богдановић — Проф. Стеван Маргетић.

Трговина.

НОВИ САД, 26. августа. — Пшеница прве квалитете фор. 8·——20 н. Пшеница средња ф. 8·— до — нов. Пшеница лакша роба фор. 7·50—80 н. Наполица ф. 7·—— ф. Јечам нова фор. 5·——10 Зоб ф. 4·70—80 Кукуруз у зрну фор. 5·10—— нови у клипови ф. ——— нов. Маст 54 фор. Сланина сува 54 фор. дебела сољена 56 фор. Све од 100 килограма.

Свињи угојени тешки	32—33 нов.	живе мере
„ средњи	31—— нов.	
„ лаки	30—— нов.	

Све од 1 килограма.

Теоци	25—30 нов. по клгр.
Јагњци	6—12 фор. по пару.
Овци	8—16 фор. по пару.

*

Стање воде под Новим Садом.

25. августа било је	1·18 мет.
26. августа било је	1 24 мет

*

Брашно, 24. авг. по нов. кал. Фино брашно: Нумера 0 — 14 ф. 20 н.; — 1. — 13 ф. 80 н. 2. — 13 ф. 40.; 3. — 12 ф. 60 н.; брашно за лебац: Нумера 4 — 12 ф. — н.; 5. — 11 ф. 60 н — 6. 11 ф. — н.; — 7. 8 фор. — н.; — 8. 6 ф 40 н. брашно несејано: I. — 10 фор. — н.; II. — 9 ф. 20 н. мекиње: 4 ф. — н.; грис прве и друге врсте, 15 фор. — н.; треће врсте: 15 ф. — н. Све од 100 килограма. Цене су парног млина Валтазара Фајта у Новом Саду.

*

БЕЧ, 5. септ. п. рим. (Оригинални извештај са марвеног вашара на св. Марксу од фирме Т. Бајић и Ђ. Остојић.) На данашњем вашару било је пријављено 10252 к., дошло је 3231 ком. млађе врсте, 6663 комада угојених мађ. соја — Свега 9894 комада дотерано.

Трговина је била трома.

Продало се:

Прима роба	37—38 н. изнимно — н.
Средња „	35—36 н.
Сремска „	36—37 н.
Назимад „	34—42 н.
Цена је сланини	41—— ф.
„ „ масти	47—— ф. Све од 100 кгр.

Вашар рогате марве.

На јучерашњем вашару рогате марве беше дотерано свега 5783 комада, од којих беше 3811 угојених и 1972 ком. мршавих.

Трговина је била трома.

Немачке прима — — —	39—40 нов.
Слабије — — — — —	33—35 „
Мађарске прима — — —	34—36 „
Средње — — — — —	25—31 „
Бикови немачки прима —	32—35 „
Бикови немачки слабији —	28—30 „

од 100 килограма живо мерено, изузимајући потрошарину.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

О „НЕВЕНУ“
за годину 1899./900.

Почетком Септембра ове године почиње »Невену« нова година, која ће трајати до Јула 1900.

»Невен« ће и ове године младом нараштају нашем бити оно, што му је и досада био, — то је наш цео програм.

Спољашња је промена у томе, што издавање листа прима сад власник и уредник.

Ради олакшице у шиљању претплате чинимо ову промену: Невена ће излазити на годину 18 бројева, дакле сваких 17 дана по један број. А то је за то, да се сиромашнији могу претплатити и на једну трећину године (т. ј. на шест бројева), а до сада се могло претплатити најмање на по године.

Цена је »Невену« дојакошња, т. ј. на годину **3 фор.** — на две трећине године (12 бројева) **2 фор.** — на једну трећину године (6 бројева) **1 фор.** — За Србију и Црну Гору 8 динара, — 5 дин. и 45 пара, — 2 дин. и 65 пара. — Почети се може само са 1-вим, са 6-тим и са 13-тим бројем.

У накнаду, што ће ове године изићи два броја мање, добиће они, који одмах пошљу претплату на целу годину, књижицу **„Међневенче II.“** која ће изићи о св. Илији 1900. — или ако хоће, добиће одмах **„Међневенче I.“**

Нека се нико не срди, кад му одмах обустављамо даље шиљање листа, чим му претплата истече. Тако бива код свих других народа, — јер вересија је прв, који корен листу подгриза.

Молимо свакога, коме може бити, да се претплати одмах на целу годину; тиме се олакшава вођење рачунских књига, и могу се и адресе одмах штампати. А како се на пошти за сваку и најмању пошиљку поваца задржава по два новчића, то нам је много мања штета кад та два новчића једаред платимо, а не за сваког претплатника трипут. А ми са наше стране обећавамо највећу тачност, јер смо нашли »Невену« нарочитог администратора и експедитора.

Сад још нешто. Да буде о Божићу мало више кретања и мало више радости — учинићемо ово: На десетак дана пред Божић исписаћемо на мале цедуљице имена свих наших годишњих претплатника, цедуљице ћемо метнути у једну кесу, пак ћемо (пред сведоцима) дати једном детету да извуче три цедуљице. Чија се имена извуку, ти ће добити сваки по један Божићни дар од »Невена.« Дарови ће бити ови: 1., један леп сат за дечка, — 2., један леп сат за девојчицу, — 3. један дар исте вредности, ал за сад нек се не зна шта ће бити Дарови ће се одмах разаслати, да свакоме бар до Бадњег-Дана стигну.

Претплата се шаље на адресу: Dr. J Jovan Jovanović »Zmaj« Zagreb, Zrinjski trg, br 3.

Молимо наше веће листове, да овај оглас прештампају у целости, а мањи у опширнијем изводу.

Загреб, крајем јула 1899.

Чика Змајова.

ОГЛАСИ.

За нашу **мануфактурну радњу** требамо једног изврсног помоћника, прву снагу, који је вешт у опхођењу са српским ратарским муштеријама. Такав биће одмах акцептован. Детаљиране оферте са сликом ваља упутити на

Max Miskolczys Söhne
Esseg.

1—3 357

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА
СТЕВАНА Д. ШИЋАРЕВИЋА
У ТУРСКОМ БЕЧЕЈУ
потребује **два добра помоћника** који мађарски говоре, и **два шегрта.** Ступање одма или кроз 14 дана. 351 2—3

МАНУФАКТУРНА, ГАЛАНТЕРИЈСКА И СПЕЦЕРАЈА ТРГОВИНА
КОНСТ. ПОПОВИЋА
У ПЕРЛЕЗУ
потребује млађег помоћника. Примио би и шегрта од честитих родитеља. 352 2—2

Давид Ћурчић
Нови Сад.

Позната радња само одабране робе данас сортирана од 12 новчића па до 14 форината један метар; **платна** од 4 форинта до 100 фор. комад; **тепиха** од 80 фор до 200 форината комад; **штофова за свештеничке хаљине** од 2 фор. до 14 форината метар; **опреме за невесте** од 100 форината до највеће своте. Највећи избор штофова за женске хаљине.

Сваке суботе после подне продаја рестлова.

Од септембра за сад еспап
ЗОНА ЦЕНЕ.
354 1—6

ЗОНА ЦЕНЕ. ЗОНА ЦЕНЕ.

За моју **филијалу шпецераја и мешовите робе у Илоку,** потребујем једног вештог пословођу.

Они, који могу јамчевину пружити, нека се изволе обратити на

Стеван С. Дробац
1—2 355 у Вуковар.

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА
ПАЈЕ РАДАНОВИЋА
У ОСЕКУ 356 1—2
потребује једног солидног млађег помоћника, вешта продавца, који је осим српског вичан немачком и мађарском језику.

Мануфактурна и шпецерајска трговина
Д. ЛАЗИЋА
У СЕНТОМАШУ
потребује једног младог помоћника, који се скоро ослободио.
Ступити може одма 359 1—2

МАНУФАКТУРНИ СПОМОЋНИК
вичан продаји памука, добар продавац, може добити место у радњи
ПАНТЕ СПАИЋА СИНА
343 3—3 у Митровици.

Вешти и искусни трговачки помоћници нека шаљу понуде на
МАНУФАКТУРНУ И ПОМОДНУ ТРГОВИНУ
АЛЕКСЕ БЕЛОВИТИЋА
У БРОДУ н/С. 350 2—3

НИКОЛЕ КАПАМАЏИЈЕ
ТРГОВАЧКА ШКОЛА
и
ПАНСИОНАТ
У БЕЧУ.
(Адреса: **N. Kapamadžija, Wien VI. Mariahilf, Millergasse 43.**

Циљ је ове школе, да младиће, који немачки знају, обично за 2 године у трговачким наукама тако обучи и усаврши, да буду способни у сваком трговачком или фабричком комптоару, у банкама или новчаним заводима ваљано радити Они ђаци пак, који без икаквог знања немачког језика у школу ступе, морају прво немачки научити, па онда тек могу бити редовни ђаци.

За зрелије младиће са добром школском припремом и знањем немачког језика постоји једногодишњи стручни курс (Einjähriger Fachcurs), у ком се горепоменута циљ за 10 месеци може постићи.

Срби ђаци имају осим редовних предавања (која су често на немачком језику) и засебну наставу, где свестрано и темељно уче немачки језик и по нешто од других предмета, које на српском, које на немачком језику.

Школарина износи (осим 2 фор. уписнине) 100 фор. а. вр. годишње, а може се и полугодишње напред платити.

Књиге стају од прилике 10 фор.

У свези са школом и у истом здању постоји и новоуређени

ПАНСИОНАТ

где су ђаци не само у брижљивој нези и под строгим надзором добро смештени, него и засебну поуку како у немачком језику, тако и у осталим трговачким наукама добивају.

„Како је место у пансионату ограничено, а више од половине места већ сад попуњено, то се могу нове пријаве само онда осигурати, ако се што пре учине и прва рата пенсионатске своте по програму одмах уплати.“

На жељу родитеља смешта директор ђаке и у приватним кућама на стан и кост.

Школа почиње 4. (16.) септембра. 273 8—9

Програми се шаљу на захтевање бесплатно.

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваровић. Српска штампарија дра Свет. Милетића у Новом Саду.